

Obrázek z dob panování Kateřiny II.

Od D. L. Mordavcova.

Vyňato ze spisů "Sociálista minulého století."

Dne 2. října r. 1874 stál Kravkov Michajlovič před tváří nižněnovgorodského a penzenského gubernátora, generála, poručíka Rebintera. Pečlivě oholený napudrovaný a vyšňořený Rebinder s podivným a s netajeným opovržením hleděl na stojícího před ním mužíka s rozumnými zadumčivými očima.

"Jste opravdu kapitán-poručik?" tázal se jej s jedovatou zdvořilostí.

"Jsem opravdu kapitán-poručik" zněla odpověď.

"Prošel jste námořní ústav?"

"Ano!"

"Kde pak?"

"V námořní kadetní škole."

"Súčastnil jste se nějakých výprav?"

"Ano — více nežli devíti."

"Proč opustil jste službu?"

"Protože nechtěl jsem v ní pokračovat."

"Podivno . . . Snad jste byl ve službě nespokojen?"

"Nikoliv — představení mě významovali."

"Jakž mohl jste zaměnití důstojnickou uniformu za tuto hrubou selskou kazajku? — Co jste však dělal a kde jste žil? — Co chcete dělati?"

"Vracel jsem se domů . . . Obrali mne a ošidili . . . Vstoupil jsem do služby a pak zase mne nemilosrdně oklamali . . . Opustil jsem službu . . . shodil jsem ze sebe roncho, pod nímž se skrývá toliko lež a odešel jsem tamto."

"Kam?" tázal se Rebinder s ironií špatně tajenou. Kde jste našel svou Arkadii?"

"Za Volhou."

"Za Volhou? — Tuto?"

"Ne, na gogizu."

"Na gogizu? Kde to?"

"Za Malykovkou."

"Ani toho místa neznám."

"Poč Simbirskem a nad Svatozem . . . V gogizkých poustevnách."

"Ah! V poustevnách! . . . Jste tedy rozkolníkem? Vida šlechtic a rozkolník."

"Nikoliv . . . nejsem rozkolníkem . . . Nesouhlasím pouze s církevními věcmi; neuznávám ani duchovenstva, ani kostelův!"

"Oh!" žasnul Rebinder, vstana. "Ani kostelův?"

"Ano . . . Neuznávám ani to, co popové nazývají tajemstvím . . ."

"Co tedy uznáváte?"

"Pravdu!"

"Oh! — Můžete ho odvésti?" obrátil se k vojákům, kteří stáli s ručnicemi u dveří.

Kravkov se trpce usmál a vyšel ven.

Druhého dne vedli Krakova dva vojáci vzadu a dva napřed jako trestníka k biskupovi.

"Přistup bliže, synu můj", pravil tichým hlasem biskup, opřev se tučným tělem o pult, na němž ležel kříž a otevřené evangelium a prohlížeje si v tuku zarostlými očima od hlavy do paty zajímavého vězně.

Krakov sebou ani nepohnul. Rty jeho se zimničně se chvěly.

"Přistup bliže, synu můj", opakoval biskup zvýšeným hlasem.

"Proč? . . . Co mám zde dělati?"

"Udělej znamení kříže a polib kříž i slova svého Spasitele."

"Nač bych to dělal? . . . Nechci si s tím hrát!" . . .

"Proto ho přece polib", naléhal biskup.

"Což netýráte jeho jménem lid, jenž hluboce miluje, a má větší víru nežli vy! Což nejsou jménem Spasitelovým zapalovány hranice, na nichž spalovány jsou tisíce nevinných? Což nebyly jeho jménem prolity řeky krve, když on sám prolil svou božskou krev za nás, jen abychom nebyly dravci a nepožírali jeden druhého . . . Což netýrají mocní jeho svatým jménem slabé, bohatí pak okrádají chudé! . . . Což nepikřívají jeho jménem největší nespravedlnosti a největší nemravnosti? . . . Vy, v hedbávné říze a v nádherných palácích, první celý v zlatě a druzí při moci a bohatství, odvažujete se drze rouhati a pronášeti jméno toho, jenž neměl, kam by hlavy sklonil! . . . Vy že jste jeho sluhý? . . . Nikoliv — jste sluhý Herodesa . . . On mučedník k vám obracel se slovy: oh plemeno haď, jak můžete mluvití dobré, jsouce zlými?"

"Co to! Co to! Rouháš se kacíři!" pronesl biskup, víc a víc vstupuje ve velkém pokoji a poděšeně se ohlížeje.

"Nikoliv, vy rouháte se každým vaším slovem, každým skutkem", pokračoval vězeň. "On učil milovati bližního svého jako sebe samého . . . A kde jest váš bližní? — Dali jste jeho lidskou důstojnost do moci boháčů a jeho obydlí nechali jste bez střechy, oblekli jste mocného do purpuru, ale jeho tělo vy dali jste na pospas chladu a deště, oblekli jste boháče do safianu, ale bližního honíte bosého a hladového do práce . . . Oh, haď plemeno!"

"Upokoj se synu můj . . . Bůh t iodpust . . . V tobě mluví poblounzení, duch pýchy", začal biskup.

"Pýcha . . . V tom hrubém šatě?"

Zajatec ukázal na svůj chatrný oblek.

"Pýcha i v hadrech chodí . . . Ty pak synu můj, pokoj se."

"Co to mluvíte! Já pročel celého Voltaia, znám nazpaměť Rousseaua, D. Alemberta i Helvetia. Pravdu hledám, slyšte pravdu! A kde jest? . . . Jest u vás u konsistoře, nebo u synodu? . . . Hledám Kristovu pravdu a vy chcete mne napomínati! . . . Že jsem rozkolníkem! . . . Což neudělaly jste také

z Krista rozkolníka? . . . Napomínati! . . . Proč? Čeho jsem se dopustil a komu ublížil? Jaký přešupek spáchal? . . . Snad to, že oblekl jsem na sebe šat, jenž dle vašeho názoru jest nepřislusný? Proto jsem byl zatčen pol. komisařem. A čím jste vy sluhů Kristův? . . . Což jste snad také policejním komisařem? Což přiváděly Nikodema ku Kristu s vojáky? Proč byl jsem zadržán, proč byl jsem zatčen jako nějaký bídný vrah? . . . Pusťte mne a netýrajte mne více" . . .

"Pokoř se úřadům"

"Jakým?"

"Místním úřadům . . . Jim třeba se pokořit a daň platit."

"Ano, ano . . . Zvláště daň platiti" . . .

Seno.

Bylo dusno, pod mrakem před bouřkou. Oblaka jako chundel dýmu válela se téměř nad hlavou.

Na loučce u silnice mírně se svažující k potoku kopčily ženské opojně vonící seno. Staré, mladé, hezké, ošklivé táhly řadou od panské zahrady. Poslední šla mladice stepilé postavy, bujných ňader a pěkného obličej. Byla vysvělečena z kazajky a vrchní sukně, bosa; vše to odložila tamto u potoka za zdí panského sadu. Hleděla si pohrabování a smíchu s ostatními. Ve vzduchu blyškaly se její plně, svalnaté paže a rděl se překrvený obličej, v zadu obruba hrubé sukně řezala do rozšviháných lýtek. Při ní šoural se příručí. Vždy v několika krocích se zastavil a nalehal na hůl. Oči se mu leskly a nozdry i ústa hltaly horký vzduch, nasycený kořenou vůní kumarinu.

To mrtvo padalo na tělo jako živý oheň, rozpalovalo krev, barvilo líce a přilepovalo k patru zlenělý jazyk. Tělo se těžce vlekle.

V řadě přece bylo plno řečí, zpěvu a smíchu.

V předu zaznělo: "Měla jsem milého, měla jsem ho ráda . . ."

Zpívající hodila hlavou v tu stranu, kde stála obrácena k ní zády dívčice širokých boků. Ostatní se potutelně usmívaly.

"Přej si!" volala přes ni jiná a hlasitě se tomu smála.

Dívčice se otočila, slzy jí hrály v očích; chápala, že to platilo jí. —

Za nimi podruhně braly na paškál příručího, aniž co tušil.

"Andulko šafářova, nebuď ty sama doma", zpívaly mu dvě dvojhlavné a usmívaly se do do sebe. Několik žen před nimi a za nimi na ně jukalo, zpívající poslední slova zároveň a skončily zase smíchem.

Příručí, jsa zadíván do té poslední, byl jako tetřev.

Pošťuchovaly se lokty a vzájemně se upozñovaly.

"Kša! — Kša, mouchy!" zavrtěla sebou čiperná babice šelmovských očí a třepala krátkou, šerkovou sukní. Dělela jako by ji vedro znepekovovalo.

Ovšem vedro dráždí; slova té. Smích zatřásl celou řadou. Byly rozdováděny.

Příručí se protrhl jako ze sna. Nový hlahol. Poplašil se ještě a smích byl ještě větší. Některé se podaly za boky a pro slzy ani neviděly.

"Dělejte, dělejte! Ať to dáme dnes ještě do kopek. — Zmokneme."

Pobízel je více ze zvyku než z horlivosti a podíval se na oblohu. "Babka" jako smola černá visela nad hlavou. Nalehl znovu na hůl vedle té dívčice poslední v řadě a oddychoval unaveně.

Ruce dělnic se nepohnuly o nic rychleji.

Začalo to znovu.

"Chlapci, pojďte k nám, já vám něco dám," notovaly zase ty zpěvavé. Jiná starší opřela si hrábě o rámě, dala ruce do boků a křičela rozpustile k silnici jako by volala na kohos:

"Dej mi — dej mi!"

Několik se jich přidalo a volaly společně.

Příručí se tam také podíval, ale hned se odvrátil. Zpozoroval, že si z něho tropí šašky, ale nebyl s to se vzpamatovat, jsa něčím spít jako starým vínem. Duší mu cosi táhlo a obráželo se také ve výrazu obličej. Před očima blyškala se mu stále ta plná ramena. Polkl na sucho, vzhopil se opíraje se o hůl a ukázav na velkou kopku opodál, řekl náhle k poslední mladici v řadě:

"Tu také!"

Zapíchl hůl do kypré louky a šel za ní ke kopce. Ústa i oči měl do kořán. Dýchal hlasitě. Ve zraku mžikla mu odhodlanost i na smrt. Byl zvíře.

Ona se obrátila u samé hromady. Uchopil ji za hrud' a přitlačil ji k hromadě. Ruce zůstaly tam, kam sáhly. Kolena se chvěla, ret se zkrivil, barva obličej potuchla. Vášeň mu sedla do lící. Zůstal jako strnulý, nepoznávaje se.

Nehnula ani brvou. Mohla jej hodit přes kopku jako věchet — tak byla stanná — leč ani pratu nevztáhla k odporu. Jen oči otevřela ze široka a podívala se naň klidně a upřeně, jakoby se divila, že neví ničeho o jejím Ondřeji.

Zarazil se. Ruce sklesly k tělu. Ucouvl dívaje se jí do těch omamujících očí. Chvilí nebyl sto odtrhnout zraku. Pojednou zamumlal cosi jako omluvu a rozpačitě se obrátil.

Černý mrak pukl klikatým, stříbrným švem. Blyšklo a uhořelo.

Příručí se rychle vzdaloval.

"Zajíc!" ozvalo se z řady a zavzněl smích.

Přes potok skočil ušák a upaloval do polí.

S oblak spadly prvé krůpěje. Ženské si daly vrchní sukně přes hlavu a utíkaly schovat se pod můstek.

O. Jirmář.

"Týdenní Hlasatel"

neměl by scházeti ani v jedné rodině.